

Шара Віта Миколаївна
ст. гр. ФМ-12, ТНЕУ
Науковий керівник – к.е.н., доцент Савчук С. В.

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО СУТНОСТІ ДЕРЖАВНОГО КРЕДИТУ

В сучасних умовах трансформації економічних процесів в Україні необхідним постає забезпечення стабільного функціонування державних фінансів та грошово-кредитної системи, утвердження їх фінансової стійкості та гнучкість реагування на внутрішні й зовнішні виклики розвитку суспільних відносин. Необхідність реформування і реструктуризації економіки, макрофінансової стабілізації вимагають рішучих дій, а також відповідних обсягів фінансових ресурсів. При цьому наявність значного бюджетного дефіциту спонукає до залучення всіх реальних джерел фінансування. Проте на сьогодні фактично оптимальним методом покриття дефіциту фінансових ресурсів залишається залучення кредитних коштів. Саме ефективне використання державного кредиту дає змогу вирішити першочергові поточні проблеми в країні, збалансувати потреби сучасного та майбутнього розвитку, розширюючи фінансові можливості. Тому особливої актуальності набуває дослідження теоретичних та практичних засад державного кредиту.

Загалом погляди науковців щодо трактування державного кредиту як складової фінансової системи, змінювалися відповідно до ролі та значення держави в соціально-економічних процесах. Тривалий період державний кредит розглядався як негативне явище державних фінансів, так як його розглядали лише із витратної сторони. Це призводило до того, що тягар стосовно погашення та обслуговування державного боргу покладался на майбутні покоління. Однак в багатьох розвинутих країнах, де здійснювали державні запозичення, економіка стрімко розвивалася, що призводило відповідно до зростання ВВП, що сприяло удосконаленню й розширенню кредитних відносин, поступовій трансформації поглядів на сутність державного кредиту.

Аналізуючи погляди вітчизняних економістів, варто вказати саме на їхню подібність щодо дослідження дефініції «державний кредит». Основні відмінності полягають лише у формулюванні та в обґрунтуванні її значення.

Так, у вузькому розумінні розглядають сутність державного кредиту Базилевич В.Д. і Баластрик Л.О., як «відносини між державою та іншими економічними суб'єктами з приводу мобілізації додаткових грошових коштів на умовах добровільності, платності, строковості, в яких держава

виступає як позичальник або гарант» [1]. Однак при цьому не вказується цільове використання державного кредиту, а також не акцентується на ролі держави як кредитора, а не тільки гаранта.

На думку Венгера В. В., державний кредит являє собою «грошові відносини, що виникають між державою і юридичними та фізичними особами у зв'язку з мобілізацією тимчасово вільних коштів у розпорядження органів державної влади та їхнім використанням на фінансування державних витрат» [3], тобто використовується лише на погашення державних витрат.

Такої ж позиції дотримуються Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. й Смовженко Т.С., які вважають, що державний кредит – це «залучення державою тимчасово вільних коштів юридичних і фізичних осіб у розпорядження відповідних органів державної влади для використання їх на фінансування державних витрат» [4].

Вчений-економіст Василик О. Д. вказує на роль державного кредиту у розподільчих і перерозподільчих процесах валового внутрішнього продукту, визначаючи його як форму вторинного перерозподілу. Основним джерелом виступають вільні кошти населення, підприємств і організацій [2].

У працях Романенко О.Р. при визначенні сутності державного кредиту вказуються тільки учасники кредитних відносин, однак не зазначаються умови, на яких здійснюється кредитування [7].

У вузькому розумінні розглядає державний кредит Кудряшов В. П., як «залучення державними органами управління грошових коштів на умовах позики» [5].

Широке тлумачення поняття «державний кредит» відображається у працях таких науковців, як Кремень О. І і Кремень В.М., які у своєму визначенні охопили як усіх учасників, задіяних у кредитних відносинах, так і умови договорів: «...система економічних відносин, що виникають між державою та фізичними і юридичними особами (фінансово-кредитними установами, корпораціями, іноземними урядами, міжнародними фінансовими організаціями та ін.) з приводу мобілізації грошових коштів на кредитній основі (на умовах платності, строковості, поворотності), у яких держава може виступати як позичальник, кредитор або гарант» [6].

Комплексним є визначення досліджуваної дефініції Ганевич Є. М. та Михайленко С. В., які розглядають державний кредит як економічну категорію, сукупність фінансово-економічних відносин та з юридичної точки зору. Однак вважаємо недоцільним виокремлювати сукупність фінансово-кредитних відносин, оскільки акцентуючи на сутності державного кредиту як економічної категорії, автори розуміють систему фінансових відносин, що виникають внаслідок залучення державою на

добровільних засадах у тимчасове використання вільних коштів юридичних і фізичних осіб [8].

Справедливо наголошують автори підручника «Фінанси» за редакцією Юрія С. І., Федосова В. М., що, крім залучення тимчасово вільних фінансових ресурсів фізичних і юридичних осіб для задоволення зростаючих потреб держави, у сфері міжнародних економічних відносин вона може виступати як позичальником, так і кредитором. Беручи відповідальність за погашення позик, взятих фізичними або юридичними особами, держава є ще гарантом. Тому державний кредит як економічна категорія науковцями трактується як сукупність економічних відносин між державою в особі органів влади та управління, з одного боку, і резидентами та нерезидентами, з іншого, при яких держава традиційно виступає в ролі позичальника, рідше кредитора та гаранта [9]. Саме дане визначення дає змогу розкрити різноаспектні сфери функціонування державного кредиту.

Це спонукає до успішного формування та реалізації можливостей щодо розширення фінансового потенціалу за рахунок використання специфічного кредитного інструментарію.

Таким чином, державний кредит являє собою сукупність економічних відносин між державою та фізичними або юридичними особами у зв'язку з мобілізацією додаткових фінансових ресурсів на кредитній основі, за умов поверненості, строковості та платності, причому держава може виступати як позичальник, кредитор або гарант. Зважаючи на як позитивний, так і негативний вплив в контексті створення сприятливих умов для соціально-економічного розвитку держави, необхідним постає ефективно управління державним кредитом.

Література:

1. Базилевич В. Д., Баластрик Л. О. Державні фінанси: навч. посіб. К.: Атіка, 2009. С. 368.
2. Василик О. Д. Теорія фінансів: підручник. К.: НІОС. 2000. 416 с.
3. Венгер В. В. Фінанси: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 432 с.
4. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник / К.: Т-во «Знання», 2002. 566 с.
5. Кудряшов В. П. Фінансування бюджету та економічне зростання. Фінанси України. 2007. №9. С. 98-111.
6. Кремень В. М., Кремень О. І. Фінансова статистика: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2014. С. 368.
7. Романенко О. Р. Фінанси: підручник. К.: Центр учб. л-ри, 2009. 312 с.
8. Фінанси. Фінансова система України: навч. метод. посіб. Одеса: ПАЛЬМІРА, 2012. 454 с.
9. Фінанси: підручник / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. К.: Знання, 2008. 611 с.